

75 rocznica zakończenia II wojny światowej w Europie

W nocy, 7 maja 1945 roku w Reims, w kwaterze głównej Alianckich Sił Ekspedycyjnych w Europie został podpisany akt bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy. Akt wszedł w życie 8 maja o godzinie 23:01. Dzień ten uznaje się za zakończenie II wojny światowej w Europie.

Bitwa o Berlin i kapitulacja III Rzeszy

Praktycznie już od klęski pod Stalingradem w 1942 roku szala zwycięstwa przechylała się na stronę Aliantów. Kolejne niemieckie ofensywy nie przynosiły zakładanych rezultatów, a wojska sowieckie na froncie wschodnim coraz skuteczniej odzyskiwały utracone wcześniej tereny. Otwarcie kolejnych frontów we Włoszech (1943) i Francji (1944) było kolejnymi gwoździami do trumny III Rzeszy.

Lądowanie w Normandii

Nieudana ofensywa w Ardenach rozpoczęta 16 grudnia 1944 roku i zakończona klęską niemieckiej armii 25 stycznia 1945 była ostatnią znaczącą operacją ofensywną III Rzeszy podczas II wojny światowej. Przez kolejne cztery miesiące niemiecka obrona mimo desperackich kroków nie przynosiła żadnych rezultatów.

16 kwietnia 1945 roku wojska radzieckie wspierane przez oddziały polskie rozpoczęły tzw. Operację berlińską, czyli szturm na stolicę III Rzeszy. W operacji wzięło udział 2,5 mln żołnierzy radzieckich i polskich (około 185 tyś.), wspieranych przez 6250 czołgów i dział samobieżnych, 7500 samolotów i 41,6 tyś. dział i moździerzy. Siły niemieckie liczyły zaledwie 767 tyś. żołnierzy (w tym wielu cywilów siłą wcielonych do wojska, pozbawionych wyszkolenia i uzbrojenia), 1500 czołgów, 2200 samolotów i 9300 dział i moździerzy.

Radzieckie czołgi IS-2 w Berlinie

Przytłaczająca przewaga liczebna i materiałowa, oraz wyczerpanie zarówno niemieckiej armii jak i ludności cywilnej oraz przemysłu sprawiły, że już 21 kwietnia radziecka artyleria była w stanie ostrzeliwać całe miasto. 22 kwietnia zajęta została dzielnica Weissensee, dzień później Köpenick, a 24 kwietnia radzieckie oddziały ruszyły w kierunku centrum miasta.

Radziecka ofensywa była nastawiona na unicestwienie obrońców. Dochodziło do wielu brutalnych aktów przemocy wobec ludności cywilnej. Rosjanie w ten sposób odpowiadali na okrucieństwo wojsk niemieckich podczas walk na terytorium ZSRR.

Radzieckie czołgi IS-2 w Berlinie

Pierścień wokół Berlina został zamknięty 25 kwietnia a 30 kwietnia radzieccy żołnierze po raz pierwszy zawiesili sztandar na budynku Reichstagu. Tego samego dnia, przywódca III Rzeszy, Adolf Hitler w swoim bunkrze w podziemiach gmachu Starej Kancelarii Rzeszy popełnił samobójstwo. Kilka dni wcześniej, 27 kwietnia we Włoszech został pojmany a następnie rozstrzelany Benito Mussolini.

Zniszczona Brama Brandenburska

Sztandar nad Reichstagiem

Po raz pierwszy radzieccy żołnierze zawiesili sztandar nad zniszczonym budynkiem Reichstagu 30 kwietnia 1945 roku o godzinie 22:40. Dokonał tego Kazach, lejtnant Rakymżan Koszkarbajew. Sztandar został jednak zdjęty przez Niemców, którzy cały czas walczyli wewnątrz budynku. Nie wykonano również żadnego zdjęcia sztandaru, ponieważ całą operację przeprowadzono w nocy.

Dopiero 2 maja po oczyszczeniu budynku grupa żołnierzy zainscenizowała moment zatknięcia sztandaru na dachu budynku. Słynne zdjęcie wykonane przez Jewgienija Chałdieja przedstawia Abdułchaka Ismaïłowa z Dagestanu, Leonida Goryczewa z Mińska i Aleksieja Kowalowa z Kijowa. To właśnie Kowalow miał zawiesić sztandar, ale w niektórych źródłach spotkać można informację, że dokonał tego Grigorij Bułatow z Słobodskiego.

Dokładne informacje o tożsamości żołnierzy nie są w pełni potwierdzone, ponieważ radziecka propaganda starała się wyidealizować całe to wydarzenie.

Radziecki sztandar nad Reichstgiem (fot. Jewgienij Chałdiej)

Co istotne, zdjęcie Chałdieja zostało przed publikacją wyretuszowane, ponieważ na nadgarstku żołnierze zatykającego sztandar widoczne były dwa zegarki (prawdopodobnie skradzione), co nie pasowało do radzieckiej propagandy. Zegarki zostały usunięte, a do zdjęcia został dodatkowo dodany dym, aby zwiększyć jego dramatyzm. Taka fotografia została oficjalnie opublikowana 13 maja 1945 roku w czasopiśmie Ogoniok.

Po latach niektórzy historycy zasugerowali, że żołnierz nie miał dwóch zegarków, tylko zegarek i kompas, co było częstą praktyką wśród radzieckich żołnierzy. Nie ma jednak potwierdzenia tej wersji i cały czas bardziej prawdopodobną jest wersja o dwóch zegarkach, ponieważ radzieccy żołnierze (nie tylko) często kradli zegarki.

Wraz z śmiercią Hitlera, władzę w Niemczech przejął Karl Dönitz. Oficjalnie informację tę ogłoszono 1 maja, a dzień później dowodzący niemieckimi oddziałami w Berlinie, generał Helmuth Weidling ogłosił kapitulację garnizonu i miasta. 4 maja w kwaterze marszałka Bernarda Montgomer'ego niemiecki admirał Hans-Georg von Friedeburg podpisał akt kapitulacji wojsk niemieckich w północno-zachodnich Niemczech, Danii i Holandii. Akt wszedł w życie 5 maja o godzinie 8:00 rano.

Generał Alfred Jodl podpisuje akt bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy

Dzień później Karl Dönitz wysłał generała Alfreda Jodla do Reims, gdzie miał negocjować warunki kapitulacji III Rzeszy. Niemcy chcieli podpisać akt kapitulacji jedynie z Aliantami zachodnimi, aby móc ewakuować swoje wojska na zachód i poddać się bardziej przewidywalnym Amerykanom i Brytyjczykom. Niemiecka propozycja została jednak odrzucona przez generała Eisenhowera, który zgodnie z postanowieniami konferencji w Casablance zażądał od Niemców bezwarunkowej kapitulacji. Generał Jodl po rozmowie z Dönitzem otrzymał pełnomocnictwo do podpisania takiego aktu.

7 maja 1945 roku o godzinie 2:41, w Reims w zachodniej Francji, w kwaterze głównej Alianckich Sił Ekspedycyjnych w Europie, dowodzonych przez gen. Dwighta D. Eisenhowera został podpisany akt bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy.

Generał Alfred Jodl podpisuje akt bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy

W imieniu Aliantów akt podpisał generał Walter Bedell Smith oraz generał Iwan Susłoparow. W imieniu III Rzeszy akt podpisali gen. Alfred Jodl, gen. Wilhelm Oxenius i admirał Hans-Georg von Friedeburg. Akt miał wejść w życie 8 maja o godzinie 23:01. Ze względu na naciski ze strony Józefa Stalina, 8 maja w nocy (9 maja około godziny 0:16 czasu moskiewskiego) w kwaterze generała Żukowa w Karlshorst w Berlinie podpisano drugi akt kapitulacji III Rzeszy.

Ruiny Berlina

Pod tym dokumentem podpisali się w imieniu Aliantów generał Carl Spaatz, marszałek Arthur Tedder, marszałek Gieorgij Żukow i francuski generał Jean de Lattre de Tassigny. Obecność tego ostatniego miała duży wpływ na późniejszą historię, ponieważ jego podpis otworzył Francji drogę do dołączenia do państw, które utworzyły strefy okupacyjne w Niemczech. W imieniu III Rzeszy pod dokumentem podpisali się feldmarszałek Wilhelm Keitel, admirał Hans-Georg von Friedeburg i Hans-Jürgen Stumpff.

Radzieckie wojska w Berlinie

Ze względu na dwie rozbieżne daty, przez wiele lat rocznica kapitulacji III Rzeszy na zachodzie i w państwach bloku wschodniego była obchodzona w oddzielne dni. ***Obecnie przyjmuje się jednak datę 8 maja jako oficjalne zakończenie II wojny światowej w Europie. Ostatecznie II wojna światowa zakończyła się jednak 2 września 1945 roku, kiedy podpisany został akt kapitulacji Japonii.***

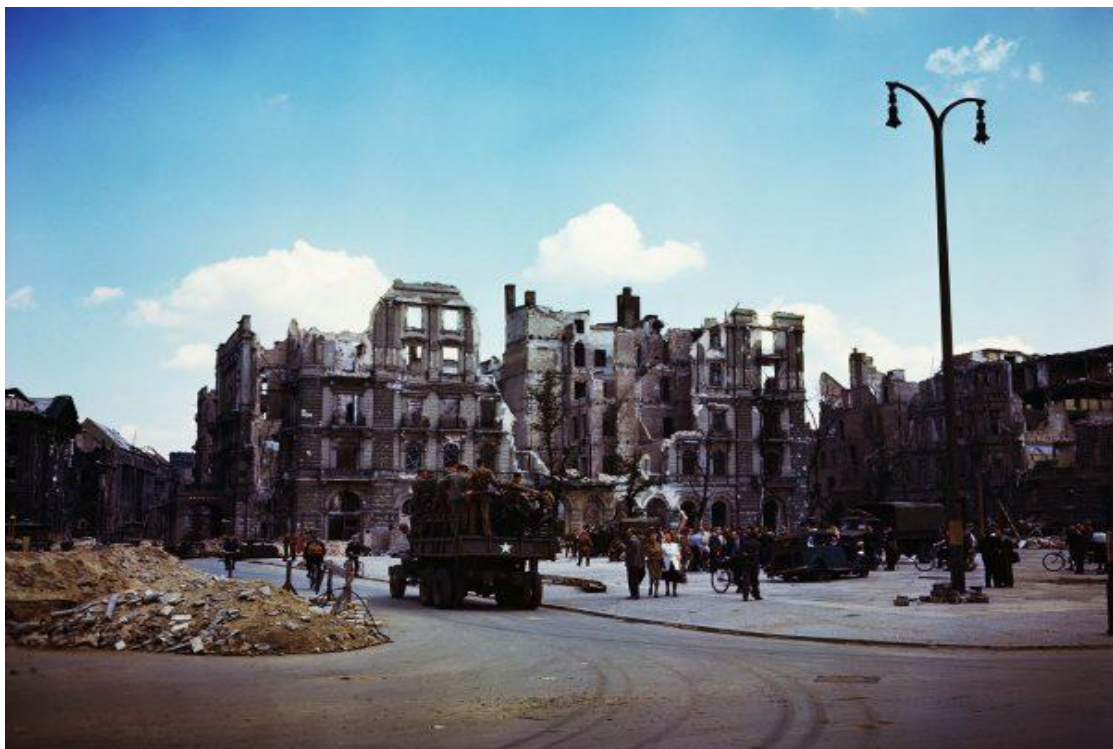
Skutki II wojny światowej

II wojna światowa była najkrwawszym konfliktem zbrojnym w historii, mającym olbrzymi wpływ na cały świat. Jej najważniejszym skutkiem było całkowite przetasowanie granic i stref wpływów w Europie. Wiele przedwojennych mocarstw utraciło swoje znaczenie na rzecz Stanów Zjednoczonych i ZSRR, które podzieliły świat na dwa, przeciwstawne bloki polityczne.

Berlin po wojnie, zdjęcie z 19 lipca 1945 roku (fot. Bettmann/CORBIS)

Ze względu na rozbieżności w sposobie określania strat, błędy i celowe manipulacje, dokładna liczba ofiar II wojny światowej nie jest możliwa do oszacowania. Przyjmuje się przybliżone wartości około 60 mln zabitych, z czego większość to ludność cywilna. Niektórzy badacze sugerują jednak, że liczba ofiar sięga około 100 mln ludzi. Śmierć poniosło około 5,4 mln Żydów, z których 3,1 mln pochodziło z Polski.

Berlin po wojnie, zdjęcie z 19 lipca 1945 roku (fot. Bettmann/CORBIS)

Szacunkowe straty wybranych państw biorących udział w wojnie w latach 1939-1945
(na podstawie różnych źródeł):

<i>Kraj</i>	<i>Straty w siłach zbrojnych</i>	<i>Straty w ludności cywilnej</i>
Polska	240 000 – 320 000	5,48 mln – 5,82 mln
Niemcy	3,76 mln – 5,31 mln	1,5 – 3 mln
ZSRR	8,66 mln – 17 mln	10 – 17 mln
Wielka Brytania	383 700	67 200
USA	407 300	5870 – 12 100
Japonia	1,34 mln – 2,3 mln	1,17 mln – 3,1 mln
Włochy	242 000 – 319 200	153 200 – 155 000
Francja	210 000 – 212 000	350 000 – 390 000

Jeszcze trudniejsze do oszacowania są straty materiałowe jak i informacje na temat produkcji sprzętu wojskowego. Poniższe dane mają charakter poglądowy. Straty Polski i Francji dotyczą odpowiednio okresu do końca września 1939 roku i końca czerwca 1940 roku.

Zabici żołnierze i zniszczone pojazdy na ulicach Berlina

Podczas II wojny światowej wyprodukowano około 916 490 samolotów różnych typów, 279 590 czołgów i dział samobieżnych, 4230 statków oraz okrętów nawodnych i podwodnych, 4,48 mln ciężarówek o ponad 1 mln środków artyleryjskich.

Szacunkowe straty sprzętowe wybranych państw biorących udział w wojnie w latach 1939-1945.

Dane mogą być niepełne i niedoszacowane:

Kraj	Straty wojsk lądowych	Straty lotnictwa	Straty na morzu (bez jednostek cywilnych)
Polska	880 czołgów	ponad 400 samolotów	11 okrętów
Niemcy	33 324 – 42 700 czołgów	76 875 samolotów	840 okrętów
ZSRR	108 400 czołgów	124 700 samolotów	1014 okrętów (dane niepotwierdzone)
Wielka Brytania	15 844 czołgi	42 260 samolotów	1035 okrętów
USA	około 10 000 czołgów	95 000 samolotów	444 okręty
Japonia	około 3000 czołgów i pojazdów pancernych	35 000 – 50 000 samolotów	328 okrętów
Włochy	około 3500 czołgów	5 272 samoloty	180 okrętów
Francja	6126 czołgów (część zdobyta)	ponad 1000 samolotów	94 okręty

Skutki II Wojny Światowej :

- Dominacja dwóch mocarstw: USA i ZSRR.
- Stworzenie ONZ.
- Obalenie faszyzmu w Europie i Azji Wschodniej.
- 4-letni podział karny Niemiec i 10-letni Austrii.
- Śmierć wielu milionów ludzi.
- Zmiana granic wielu państw (w tym Polski, Niemiec, Finlandii)
- Pojawienie się nowych państw (RFN, NRD)